

Bir Taktik Olarak ‘Sosyal Şehircilik’: Medellin, Kolombiya Örneği

Betül Orbey

Medellin kentinin çöküş ve yeniden canlanma hikâyesi, şehircilik kararlarının kent yaralarını iyileştirmekte ve yaşayanları olumlu yönde etkilemekte ne kadar etkin olduğunu göstermektedir. Medellin kenti, politik nedenlerle çatışma ortamına dönüşmüş, bu nedenle ekonomik gücünü kaybetmiş ve içine girmiş olduğu ters sarmaldan çıkamayarak uyuşturucu kartellerine esir düşüp can güvenliğinin sağlanamadığı bir kent haline dönüşmüştür. Devletin suçla savaşmak yönünde aldığı kararla birlikte, kentin yaralarını sarmak, sosyal ve kültürel anlamda yeniden yapılanmayı sağlamak amacıyla ilk kez uygulamaya giren ‘sosyal şehircilik’ (Calderon, 2012) yaklaşımı eş zamanlı çalışarak, kentin yeniden güvenliğini sağlamış ve canlanmasına olanak vermiştir. Bu çalışma, Medellin kentinin dibe vurmasına neden olan arka planı aktarıp alınan ‘sosyal şehircilik’ kararları arasında yer alan taktiksel erişilebilirlik müdahalelerini ve Library Park projesinin, kent ve kentli bağlamında nasıl bir dönüştürücü güce sahip olduğunu vurgulamayı hedeflemektedir. Bu çalışma, dünyada ilk kez uygulanan ‘sosyal şehircilik’ (Calderon, 2012) yaklaşımı prensip edinilerek, kent bağlamında alınan kararların kimin için alındığının ve azımsanmayacak ölçüde güce sahip olduğunun, Medellin örneği üzerinden bir hatırlatması niteliğindedir.

Medellin ve Sosyal Çöküş

Medellin kenti, Kolombiya’nın ikinci büyük kentidir ve “Andes Bölgesi’nin Aburra Vadisi’nde, deniz seviyesinden 1479 metre yüksekte yer almaktadır” (Vulliamy, 2013). Merkezi vadinin ortasındadır ve kentin etrafını çeviren yamaçlardan başlayıp yukarı doğru genişlemiş enformel yerleşimleri barındırmaktadır.

Medellin’i dünya, 1980’ler ve 90’larda burada yaşanan çatışmalarla tanımıştır. 1993’teki ölümüne kadar Medellin’in uyuşturucu karteli Pablo Escobar tarafından yürütülen uyuşturucu trafiği ve sayesinde kurulan uyuşturucu çeteleri ile gerilla saldırıları bu kentin, dünyanın en tehlikeli kentlerinden birisi olarak anılmasına neden olmuştur (Borell, 1988).

Drummond ve diğerleri (2012), Medellin’in yaşadıklarını “Vaha’dan Orion’a” başlığı ile özetlemektedir (Drummond vd., 2012). Medellin, dünyanın en tehlikeli kenti olarak anılmadan önce, 1950’lere kadar kahve üretimi, altın madenciliği gibi alanlarda parlamış, birçok yatırımcının dikkatini çekmiş ve Medellin Master Planı (MMP) ile bir endüstri merkezi haline gelme yolunda adımlar atarak, Kolombiya’nın Manchester’ı olarak anılmıştır (McGuirk, 2014). Ancak bu noktadan sonra Medellin’in “dünyanın en tehlikeli kenti”ne dönüşmesinin nedenlerinden en önemlileri, yaşanan iki göç dalgası ve kentin coğrafi özellikleri nedeniyle, yaşanan göçün, yoğunluğu yüksek, enformel yerleşimlere dönüşmesidir (Töre & Çağlayan, 2018).

Birinci göç dalgası, kahve fiyatlarının düşmesi ve Asya’daki ucuz iş gücünün yükselmesi ile başlamıştır. Birinci dalga ile Medellin nüfusu, 1952-1977 yılları arasında 300.000’den 1,3 milyona yükselmiştir (McGuirk, 2014).

İkinci göç dalgası ise, liberal ve muhafazakâr partiler arasında yaşanan çatışmalar sonucunda milyonlarca insanın yer değiştirmesi ile meydana gelmiştir. Yaşanan göç nedeniyle Medellin’in nüfusu yirmi yıl içinde üç katına çıkmış, yaşayan nüfusun yarısı enformel yerleşimlere yönelmiş (McGuirk, 2014) ve MMP nüfus artışı karşılayamamıştır.

Resim 1. Communa 13’e ulaşım sağlayan Metrocable, Hat J.

Resim 2. Communa 13'te bulunan açık hava yürüyen merdivenler.

Kentin merkezinin vadinin ortasına yerleşmiş olması, coğrafi özellikleri nedeniyle genişlemeyerek, enformel yerleşimlerin Andea Dağı'nın eteklerine ve yukarı doğru yığılması, gelir eşitsizliğinin mekânsal dağılıma (Töre & Çağlayan, 2018) da yansımaya neden olmuştur. Kent merkezinde zengin ve elitler yer alırken, dar gelirli ve yoksul aileler dağın yamaçlarında yoğun bir yerleşim sağlamıştır. Enformel yerleşimler, yaşanan yoğunluk ve işsizlik nedeniyle güvenlik sorunu ile karşı karşıya kalmıştır. Elitler ve hükümet tarafından ihmal edilen bölge, güvenliğin sağlanması için uyuşturucu kartellerinden medet umar bir duruma gelmiştir. Communa 13 mahallesinin oluşumu, göçün en okunaklı sonuçlarından birisidir.

Kırsaldan kente olan göç 1980'li yıllarda azalsa da, yavaşlayan ekonomik büyüme nedeniyle uyuşturucu çetelerinin etki alanları artmış, mafya, gangster grupları ve kentte işlenen cinayetlerde artış söz konusu olmuştur. 1990'lı yıllarda polis; gerilla grupları ve uyuşturucu çete-

lerinin kontrolünde bulunan kentin belirli noktalarına girmeye korkar hale gelirken, yılda 6500 cinayet vakası kaydedilmiştir (Drummond vd., 2012).

Kentin coğrafi karakteri, etrafını saran dağlar nedeniyle erişim anlamında halihazırda zorken, kentte büyüyen suç oranı, güvenlik güçlerinin kentin en yoksul mahallelerinden olan Andea Dağları'nın eteklerinden yukarı yerleşmiş Communa 13'e erişimin tamamıyla engellenmesine neden olmuştur. Bölgeye erişimin güç olmasından yararlanan uyuşturucu çeteleri, uyuşturucuyu dağın diğer yamacından taşıyarak, Communa 13'ü uyuşturucunun Medellin kentine giriş noktası haline getirmişlerdir. Bu nedenle Communa 13 gibi erişimi güç bölgeler, suç örgütlerinin dikkatini çekerek, suç eylemlerinin arttığı ve bölge kontrolünün tamamen suç örgütlerinin ellerine geçtiği bölgelere dönüşmüştür.

Bu tip bölgelerde günlük yaşam, kişilerin kendi güvenliğini sağlama ve hayatta kalma çabasından ibaret olmuştur (Drummond vd., 2012). *The Guardian* gazetesinin bir yazısında, Medellin gecekondualarında yaşamın ne kadar güç olduğu, orada yaşayan 16 yaşındaki Sebastian'ın sözleriyle şöyle aktarılır:

“(Communa 13) kentin en tehlikeli gecekondu bölgesiydi... Şehrin merkezine ulaşmak imkânsızdı, buraya sıkışıp kalmıştık. Tüm büyük ağabeylerimiz ya uyuşturucu bağımlısı olmuştular ya da uyuşturucu trafiğinin bir parçasıydı. Ben sadece evimde zaman geçiriyordum ama akşam yemeği yerken, kurşunlar içeri uçararak girebiliyordu...” (Vulliamy, 2013)

Communa 13 ve bezer gecekondu mahallelerinde yaşayanların şehir merkezine inmesinin tek yolunun yürümek ya da seyrek geçen ve güvenilirlik arz etmeyen otobüslerden ibaret olması, bu bölgelerde yaşayan halkın istihdam oranının düşmesine neden olmuştur (URL-1) (Chau, 2015). Buna ek olarak, mahallede yaşayan gençler kent hayatına dahil olamayarak suç örgütlerinin içine çekilmiştir. Bahsedilen tüm etkenler sonucunda, suç örgütlerinin eylemlilik gösterdiği ve kente ulaşımın zayıf olduğu gecekondu bölgeleri hem fiziksel anlamda hem de sosyal anlamda ötekileşirken; hem kültürel anlamda hem de iş piyasasıyla kurulan bağlar anlamında kentten kopuş noktasına gelmiştir. Özellikle Communa 13 gibi unutulmuş, hatta gözden çıkartılmış bölgeler, yaşadıkları sosyal çöküş nedeniyle, kentin sosyoekonomik bütünlüğünün de bozulması yönünde etki etmiştir. Durumun 2002 yılında gerçekleşen Orion Operasyonu'na kadar böyle devam etmesi, sos-

Resim 3. Kütüphane parkların Medellin haritası üzerindeki dağılımı.

yal, kültürel ve ekonomik açıdan çökmüş bir kent enkazına sebep olmuştur.

Medellin Örneğinde Sosyal Şehircilik Adımları

Medellin yerel yönetimi, 2002 yılında polis ve askeri güçler ile gerçekleştirilen Orion Operasyonu sonrasında, kenti yeniden diriltmek için stratejiler geliştirmek niyetiyle, bakış açısını ‘sosyal şehircilik’ olarak tanımlamıştır.

Sosyal şehircilik kavramı Avusturyalı bir şehir plancısı olan Karl Brunner tarafından, Bogota’da çalıştığı 1930’larda öne sürülmüştür. Bu yaklaşım, *Ecole des Beaux-Arts* ve sonraki modernist yaklaşımın aksine, yıkıp sıfırdan yapmak yerine, var olanın değerlendirildiği bir pratikten yanadır (McGuirk, 2014).

Sosyal şehircilik, hem mimarlık ve kamusal alanın kamusal hedefler doğrultusunda kullanılması, hem de kamusal süreçlerin gerektirdiği kentsel müdahalelerin kendisi olarak ifade edilmektedir (McGuirk, 2014). Sosyal şehirciliğin amacı, “fiziksel dönüşüme paralel bir kentsel müdahale olduğunda, fiziksel değişimi tamamlayan yeni sosyal / kurumsal programlar ve aktiviteler de sunmaktır” (Calderon, 2012). Dolayısıyla “sosyal şehirciliğin hedefi yapı değil”, aynı anda çok sayıda programı barındıran projeler ile bu “projeler sırasında ve sonrasında gerçekleşen süreçtir” (McGuirk, 2014).

Bu doğrultuda, “yukarıdan aşağı inen bir politika yerine, şiddet nedeniyle kaybedilmiş en yoksul mahalleleri yeniden kazanacak” (Vulliamy, 2013) bir strateji geliştirilmiştir. Bu strateji, dönemin valisi Sergio Fajardo öncülüğünde 2002-2004 yılları arasında Sosyal Şehircilik Programı olarak faaliyetlerine başlamış; sosyal

eşitsizlik ve şiddet sorunlarına çözüm aramaya ek olarak, Medellin halkının yitirilen saygınlığını geri kazanmasını hedefleyen bir politika benimsemiştir (Chau, 2015). Bunu başarabilmek adına geliştirilen vizyon eğitim, eşitsizlik, saygınlık, suç önleme ve enformel yerleşimleri yasallaştırmayı kapsamıştır. Fajardo, yapılan işlerde *Medellin la más Educada* (Medellin, en iyi eğitilmiş) hedefini benimsemiş ve kamusal alan için yapılacak her türlü işin, bilgi, kültür ve üretime katkı sağlayacağını ve sonunda, eşitsizliği giderme konusunda fayda sağlayacağını belirtmiştir (Chau, 2015). Böylece hem eğitim, hem de sosyal eşitsizliği giderme amacı, suçla savaşmak ve Medellin halkına saygınlığını kazandırmak için taktiksel bir araç haline gelmiştir.

Medellin’de dönüşümü gerçekleştirmek için, Barselona’nın 1990’lar kentsel dönüşüm modeli örnek alınmış ve “kentsel dokuyu yeniden inşa eden, mekân algısını, yerel kimliği ve mekânsal eşitliği yeniden çözüme kavuşturmak için insan ölçeğinin doğrudan algılayabildiği

Resim 4. España Santo Domingo Kütüphane Parkı.

Resim 5. Léon de Grieff, La Ladera Kütüphane Parkı.

Resim 6. Léon de Grieff, La Ladera Kütüphane Parkı panoramik görünüm.

mimari ve kentsel mekân müdahaleleri kullanılmıştır” (Brand, 2013). “En güzel binaları en yoksul mahallelerde” (Gilbert, 2016) planlayarak ve kamusal alana yatırım yaparak, kentin formel ve enformel bölgeleri arasındaki eşitsizliği yıkmak adına *Proyecto Urbano Integral* (PUI) adlı katılımcı bir plan izlenmiştir (Chau, 2015; Holmes, J., Amin Gutiérrez de Pineres, S., 2013). PUI, üç başlıkta derlenebilecek müdahaleler üzerinden harekete geçmiştir:

- Konutlar için yerinde dönüşüm,
- Herkes için erişilebilirlik sağlamak adına teleferik ağı (*Metrocable*) ve açık hava yürüyen merdiven uygulaması,
- Kütüphane parklar.

Yerinde dönüşüm geçiren konutlar PUI’nin çok ufak bir parçasını oluşturmuştur. Medellin’in

dönüşümünü önemli kılan müdahaleler, gençlerin suç çeteleri ya da uyuşturucu ile tanışmadan vakit geçirebilecekleri güvenli ortamlar kuran ve ulaşım sorununu çözen mekânsal müdahalelerdir. Bu müdahaleler, yaşayanların hem mahalleler arası hem de kent merkezi ile olan ilişkilerini kuvvetlendirmek adına uygulamaya giren *Metrocable*, açık hava yürüyen merdiven uygulaması ve kütüphane parklarıdır.

Yerinde Dönüşüm

Konutlar için yerinde dönüşüm, nehir kenarında bulunan yaşam kalitesi düşük 220 konutun, 4-5 katlı, kamusal alana da sahip bloklara dönüşümünü kapsamaktadır. Dönüşüm, yerel yönetim ve eyalet bütçesi tarafından karşılanmıştır. Yeniden konumlanma sırasında güç kullanımı söz konusu olmamıştır. Yerel halk ile kurulan yakın ilişkiler ve projenin gönüllülük prensibine dayanması esas alınmıştır (Brand, 2013).

Herkes İçin Erişim

Uygulamaya koyulan erişilebilirlik projeleri sayesinde, “dışlanmış olan bir topluluğa, ‘sen bizim bir parçamızsın ve biz de senin bir parçanız’ mesajını veren bir strateji” (URL-2) uygulanmıştır. Coğrafi koşulların zorlu olması nedeniyle karayolları, şehir içi ulaşımında her bölgeye ulaşmakta yetersiz kalmıştır. Bu nedenle, kayak merkezlerinde görmeye alışkın olduğumuz teleferik uygulaması, kullanılan adıyla *Metrocable* ve açık alanda uygulanan yürüyen merdiven müdahalesi, kentte özellikle yamaç yerleşimlerinin ulaşımını kolaylaştırmak için kullanılmıştır.

Metrocable, mahallelerden yolcu toplayarak şehir merkezine ulaşacak metro istasyonuna ulaşımı sağlamaktadır. 2004 yılında Communa 1 ve 2’ye hizmet verecek ve 250.000 kişiye ulaşacak şekilde tek hat (Hat K) olarak hayata geçmiştir (Chau, 2015). 2008 yılında ise Communa 7 ve 13’e yönelik, 300.000 kişiye ulaşacak şekilde ikinci bir hat (Hat J) olarak hayata geçmiştir (Chau, 2015) (*Resim 1*). Communa 13’e

Resim 7. Presbítero Jorge Luis Arroyave, San Javier Kütüphane Parkı.

Resim 8. Léon de Grieff, La Ladera Kütüphanesinde düzenlenen göbek dansı kursu.

ulaşımları sağlayan Hat J, toplam 2,8 kilometrelik yol ve 300 metrelik yükseklik kat etmektedir (Drummond vd., 2012). Yokluğunda, eğimli coğrafyası nedeniyle 120 dakika sürecek yolculuk, toplam 45 dakikaya (Otis, 20014), metro hattına yürünerek 1,5 saat süren ulaşım ise Metrocable ile 7 dakikaya inmiştir (McGuirk, 2014). Sadece Hat K'nın günde 30.000 yolcu tarafından kullanılması, bu kişilerin kentin sosyal ve/veya ekonomik hayatına katkıda bulunduğu anlamına gelir ve kurulan stratejinin başarı ölçütlerinden biri olarak değerlendirilebilir.

2011 öncesine kadar Communa 13'e fiziksel erişim, diğer mahallelere kıyasla daha güç olmuştur. Bu güçlüğü sebebi, mahallenin aşırı eğimli bir yamacın tepesine kurulmuş olmasıdır. Communa 13 sakinleri, mahalleye ulaşmak için 28 katlı bir yapıya karşılık gelen, 350 basamaklık bir beton merdiveni tırmanmak zorundayken (Chau, 2015), 2011 yılında dış mekâna yerleştirilen yürüyen merdivenler (Resim 2) Communa 13 sakinlerinin, kendilerini kent merkezi ile bağlayacak Metrocable uygulamasına dakikalar içinde ulaşmalarını sağlamıştır.

Önceden genç yaş gruplarının bile kendini hapsolmuş hissettiği bu mahalle, gerçekleştirilen erişilebilirlik uygulamaları sayesinde, tüm yaş gruplarından insanların kentle olan bağlarını yeniden kurabilmesini sağlamıştır.

Kütüphane Parkları

Sosyal şehircilik anlayışı çerçevesinde, kentin “en yoksul mahallelerinde şehrin en güzel binalarını” (Chau, 2015; Gilbert, 2016) (URL-3) olarak kütüphane parkı (*parque biblioteca*) planlanmıştır. Medellin kentinde toplam 16 bölge (*communa*) ve dokuz kütüphane parkı bulunmaktadır (Resim 3).

Bu kütüphane parkları, España Santo Domingo (Resim 4); León de Greiff - La Ladera (Resim 5-6); Tomás Carrasquilla - La Quintana; Presbítero Jorge Luis Arroyave - San Javier (Resim 7); Fernando Botero - San Cristóbal; José Horacio Betancur - San Antonio de Prado; Manuel Mejía Vallejo - Guayabal; Gabriel Gar-

cía Márquez - Doce de Octubre; Belén olarak sıralanabilir (URL-3).

Kütüphane parkı alışılmış bir kütüphane yapısından ayıran şey, yapının mutlaka bir açık kamusal alan ile buluşmasının yanı sıra, sosyal etkinliklerin (Resim 8) ve hizmetlerin hayata geçirildiği kompleksler olarak çalışmasıdır. Bu nedenle, Geisinger (2013) gibi araştırmacılar (URL-4), bu yapıları ‘kültürel bağlaç mekânlar’ (*cultural connective space*) olarak tanımlar.

McNamara (2009), Medellin yönetiminin kütüphane parkları “sosyal içermek ve toplum katılımını, yaşayanların kendi güvenilir yaşam alanlarında destekleyen, yeterli altyapı eşliğinde bilim, kültür, eğlence ve yeni teknolojilere yönelik programları ve projeleri yürütürken, diğer fikir ve görüşlere saygıyı teşvik etmeyi hedefleyen bir arada yaşama merkezleri” olarak tanımladığını aktarır. Dolayısıyla kütüphane parkları, özellikle gençlerin ve çocukların çetelerden, silah ve uyuşturucudan, bir diğer deyişle “sokaktan” uzak durmaları ve zamanlarını sadece kitaplarla değil, yaş ve gelişimlerine uygun sosyal aktivitelerle geçirmeleri için geliştirilen kentsel bir taktik haline gelmiştir.

Kütüphane parklarının tümü tek bir ağın elemanı olup ulaşım engelinin önüne geçmek ve olabildiğince fazla sayıda vatandaşa ulaşarak toplumdaki etki alanını genişletmek adına her bölgenin (*communa*) mutlaka hizmet alabileceği bir tane kütüphane olacak şekilde planlanmıştır. Böylece kütüphane parklarında verilen hiz-

Resim 9. San Javier kütüphane yapısı ve park alanı.

Resim 10. San Javier Kütüphane Parkı ve Communa 13 ilişkisi.

Resim 11. San Javier Kütüphane Parkı.

metler, mahallelere has bireysel etkinlikler olmaktan çok, kentin tamamına ulaşan, sosyal ve kültürel anlamda kenti tamamiyle dönüştürecek güce sahip merkezi bir olgunun elemanları haline gelmiş, Medellin'in sosyal ve kültürel dönüşümünü sağlamak için geliştirilen "Sosyal İçerme ve Sosyal Dayanışma Programları"nda da başrolü üstlenmiştir.

San Javier Kütüphane Parkı

Medellin kentindeki dokuz kütüphane parkın ilki 2006 yılında açılan Parque Biblioteca Presbitero José Luis Arroyave San Javier'dir ve Communa 13'te hayata geçirilmiştir (URL-5). Mimarı Javier Vera Londoño olan kütüphane, kültür ve eğitim reformu üzerinden sosyal dönüşümü sağlamak üzere Comuna 13 bölgesine yapılan yatırımlar arasındadır (McNamara, 2009) (Resim 9-10).

Bu ve benzeri kompleksler, kentlinin korkmadan evinin dışında da sosyalleşebilmesini sağlayan oluşumlardır (Resim 11). Bu sayede sosyal ilişkiler kurulur, gelişir ve toplum bilinci oluşmaya başlar. Bilgiye erişimi de sağladığı için, evlerden erişilemeyen bilgiye buradan ulaşılabilir. Kütüphane parklar, günlük yaşamın ve toplumun eğitim konusundaki dönüşümünün parçası haline gelmiştir.

Sosyal İçerme Yaklaşımı, Medellin Sosyal Dayanışma Programı ve San Javier Uygulamaları

Sosyal içerme, yaşayanların içinde bulunduğu fiziksel ya da kültürel eşitsizlikler nedeniyle dışlanmasını önemseyen bir programdır. Kütüphane parklar, geliştirdiği sosyal hizmetler ile bu anlayışın bir parçası haline gelmiştir. Kütüphane parklarda geliştirilen sosyal programların içeriği, toplumun her kesiminden olan insanı dahil edecek ve her türlü ilgi alanına hitap edecek biçimde şekillenmiştir. Kütüphane parkları, gençler için fiziksel aktivite alanları ya da kendini geliştirmek isteyen yetişkinler için kurslara ev sahipliği yaparken, sadece güven içinde sosyalleşmek

Resim 12. San Javier Kütüphane Parkında yer alan etkinlik türleri ve katılımcı kitle (https://www.reddebibliotecas.org.co/index.php?q=agendate&name=&field_tipo_de_evento_tid=37&field_tipo_de_publico_tid=All)

isteyenler için de mahalle sakinlerinin toplanabileceği olanakları barındırmaktadır (McNamara, 2009).

Sosyal içerme yaklaşımı, Sosyal Dayanışma Programından bağımsız düşünülemez. Bu program, kentin muhtaç ailelerinin yaşam kalitesini iyileştirmeyi amaçlar. Yoksulluk sınırının altında yaşayan, yaklaşık 45 bin aile, bu program sayesinde 118 kamusal ve özel programla buluşarak (URL-6), yaşam şartlarının getirdiği eşitsizlikleri aşmaya çalışmaktadır. Örneğin, bu programın çerçevesinde, bilgi erişimi ve okuryazarlık desteği, kütüphane parkın sosyal hizmetleri tarafından ücretsiz olarak karşılanır. Böylece, kütüphane parklar sadece yaş, cinsiyet ya da farklı ilgi alanları olan insanların bir araya gelip kaynaklardan faydalandığı bir merkez değil, aynı zamanda, desteğe muhtaç aileler için dayanışma hareketinin de bir parçası olmuştur.

Her kütüphane, Sosyal içerme ve Sosyal Dayanışma Programları kapsamında çeşitli etkinlikler planlamaktadır. Uygulamaların genel hedeflerinden bu bölümde bahsedilmiş olmakla beraber, bu çerçevede kütüphanelerde gerçekleştirilen uygulamaların tümünü, sayıca çok olmaları nedeniyle, aktarmak mümkün değildir. Bu nedenle, takip eden bölümde, Medellin kenti genelindeki kütüphane parklarda gerçekleştirilen etkinlikleri temsilen, yerinde yapılan görüşmeler sonucu derlenen San Javier Kütüphane Parkı etkinliklerinden örneklerle yer verilecektir.

San Javier Uygulamaları

San Javier Kütüphane Parkı yapısı, Sosyal İçerme ve Sosyal Dayanışma Programları kapsamında programların düzenlendiği, bibliyografik ve görsel-işitsel malzemeler, mahalle odası, çocuk odası, yetişkin danışma odası, edebiyat odası, sergi salonu, seminer odası, sanatsal ve kültürel etkinlik alanları, çocuklara ayrılmış alanlar, gençler ve yetişkinler için sanal odalar ve eğitim atölyeleri barındırır (URL-7).

Kütüphane, bu mekânlarda düzenlenecek etkinlikleri “eğitim”, “okuma-yazma”, “sanat ve kültür”, “rekreasyon ve spor” ile “toplum ve vatandaşlık” kategorileri altında toplar. Düzenlenen etkinliklerin hitap ettiği kitleyi ise, “çocuk”, “genç”, “yetişkin”, “erişkin”, “aile”, “engelli”, “kütüphaneciler”, “yerel yöneticiler” ve “tümü” olarak dokuz kategori altında toplar (URL-8) (Resim 12).

Yapılan görüşmeler sonucunda kaydedilen uygulamalardan bir tanesi, çocukların internet

üzerinde geçirecekleri zamanın cazibesinin, bir ödül sisteminin içine dahil edilmesidir. San Javier (diğer kütüphane parklar gibi) çoğu Medellin yaşayanının evinde bulunmayan internet donatısına sahiptir (URL-9). Bu imkân, çocukların kütüphaneye gelerek ödevlerini yapmaları karşılığında bir ödül olarak çocuğun kullanımına açılmaktadır. Daha uzun saatler boyunca ödevi üzerinde çalışan çocuk, daha fazla süreli internet kullanımı hakkını kazanmaktadır (Resim 13).

Başka bir uygulama, yapı içine dahil edilmiş anne-bebek okuma odaları ve ayrıca haftanın belirli günlerinde kütüphane çalışanları tarafından ücretsiz olarak düzenlenen okuma saatleridir. Bu uygulamalar, hem çocukların kitaplık ve sosyal merkez olarak çalışan bu yapı ile erken dönemlerde ilişkiye geçmelerini sağlar; hem de, yeni doğum yapmış annelerin, çocuklarıyla birlikte ev dışında sosyalleşip zaman geçirebilecekleri bir mekân haline gelir. 0-2 yaş grubunun fiziksel özelliklerine göre düzenlenen iç mekânda bebekler diledikleri gibi ve güvenle hareket edebilir, yaşlarına uygun çok sayıda kitabı keşfedebilirler (Resim 14). Böylece, çocukların eğitici ve güvenli bir sosyal ortam ile ilişkileri erken dönemlerde kurulmaya başlar.

Resim 13. Çocuklar için çalışma ve internete erişim noktaları.

Resim 14. 0-2 Yaş arası çocuklara ayrılmış alan.

Hem eğitim hem sosyal etkileşimi destekleyecek başka bir uygulama ise, kütüphane bahçesinin önceden atıl durumda olan kısmının, halk bahçesine dönüştürülmesidir (*Resim 15*). Bu sayede mahalle halkı hem bir araya gelerek sosyalleşme imkânı bulur hem de kendi bitki ve sebzesini nasıl yetiştireceğine dair eğitim alır.

Değerlendirme

Medellin kentinin yaşamış olduğu şiddet dolu dönem sonrasında suç çetelerinin bertaraf edilmesi ve kentin sosyal ve kültürel anlamda iyileşmesi için benimsenen ‘sosyal şehircilik’ yaklaşımı dünya çapında takdir görmüştür. Medellin, yürürlüğe koyduğu uygulamalar sonrasında

Resim 15. San Javier Kütüphane Parkı halk bahçesi.

dönüşüm geçirmiş ve 2016 yılında Lee Kuan Yew World City Prize ödülünü almıştır.

Gerçekleşen uygulamaların başarı ölçütleri olarak, cinayet ve şiddet içeren olaylardaki düşüş, yaşayanlarla yapılan görüşmeler sonucunda Medellin kenti hakkında değişen algılarına dair toplanan veri ve mahallede yaşayanların, sunulan hizmetlere katılım oranı gösterilebilir. 2003 ve 2008 yıllarına ait verileri karşılaştıran bir çalışmada cinayet oranlarında % 66, şiddet içerikli olaylarda % 74 düşüş tespit edilmiştir (Moneroff vd., 2001). Bu sonuçlar, güvensizlik hissinin azaldığına dair oluşan algıyı destekler niteliktedir (Cerdá vd., 2012). Buna ek olarak, Drummond ve diğerleri (2012), halkın % 73’ünün yerel parkları kullandığını, % 69’unun okul ya da mahalle kütüphanesini kullandığını ve % 77’sinin internete kolay erişim sağlayabildiğini ileri sürmektedir. *The Guardian* gazetesinin yazısında, Medellin gecekondularında yaşamı anlatan Sebastian, sözlerine şöyle devam etmiştir:

“...Ve şimdi, Cable Car ve kütüphaneyi kullanıyorum, kütüphane kartımla kitap ödünç alıyorum ve ayrıca ödevlerimi yapmak için de kütüphaneye gidiyorum. En çok tarihi seviyorum ve Simón Bolívar ile ilgili okumayı seviyorum. Bunlar olmasaydı, muhtemelen ölmüş olurum ya da bir çeteye katılmış olurum.” (Vulliamy, 2013)

Bu çalışmada, Kolombiya’nın Medellin kentinde, kentin değerlerini yeniden kurmak için verilen çaba ve devletin suçla savaşmak için aldığı karara destek olarak bir strateji mahiyetinde uygulanan ‘sosyal şehircilik’ kararlarının kapsam ve etkisi aktarılmıştır.

Medellin kentinin ölümcül bir ortamdan, parlayan bir yıldıza evrilmesi oldukça etkileyici bir dönüşüm olmakla birlikte, asıl dikkat çekici unsur, süreç içerisindeki hedefin yapı üretmek olmamasıdır. Medellin’in dönüşümünde yapılar, birer araç olarak kullanılmıştır. Kentte tasarlanan şey, ilişkiler, etkileşimler ve deneyimler olmuştur. Bunun için Fajardo, kendi deyişiyle, kentin derisine nüfuz etmesine (*getting the city in our skin*) (aktaran McGuirk, 2014:218) izin vermiş, Medellin ve çeşitli bölgelerinin kendine özgü durumlarına derinlemesine vakıf olmak için çaba sarf etmiştir. Bu nedenledir ki, alana özgü sorunlar tüm gerçekliğiyle tespit edilerek hedefe yönelik gerçekçi süreçler tasarlanabilmiştir.

Ve yine bu nedenledir ki, kente yapılacak herhangi bir mekânsal müdahalenin, ancak yerinde ve yerlisiyle, alana özgü gerçeklikler ışığında biricik öneriler olarak geliştirilmesi gerçek çözümleri beraberinde getirecek güce sahiptir.

Çeşitli kaynaklarda Medellin Mucizesi (Medellin Miracle) olarak geçen dönüşüm sürecinin aslında bir mucize değil, doğru uygulamaların bir sonucu olduğunu görmek ve örnek almak gerektiği ortadadır. ■

Betül Orbey, Dr. Öğr. Üyesi, Doğuş Üniversitesi,
Sanat ve Tasarım Fakültesi, Mimarlık Bölümü

Kaynaklar

- Brand, P. (2013) "Governing Inequality in the South Through the Barcelona Model: 'Social Urbanism' in Medellin, Colombia", Conference Paper: Interrogating Urban Crisis: Governance, Contestation, Critique, De Montfort University.
- Borell, J. (1988) "The Most Dangerous City" *TIME*, Mart, (www.time.com/time/magazine/article/0,9171,967029,00.html, Erişim: 14.07.2019)
- Calderon, C. (2012) "Social Urbanism-Participatory urban upgrading in Medellin, Colombia", Ed. R. Lawrence, H. T. Yildiz, P. Kellett (ed.) "Requalifying the Built Environment: Challenges and Responses", Hogrefe Publishing, Göttingen.
- Cerdá, M. vd. (2012) "Reducing Violence by Transforming Neighborhoods: A Natural Experiment in Medellín, Colombia", *American Journal of Epidemiology*, Cilt: 175, Sayı: 10, s.1050.
- Chau, R. (2015) "Social Urbanism: Transformational policy in Medellin, Colombia", Owen Gutfreund, URB 787.72 Cities in Developing Countries.
- Drummond, H., Dizgun, J., Keeling, D. J. (2012) "Medellín: A City Reborn?", *Focus on Geography*, Cilt: 55, Sayı: 4, s.146-154.
- Gilbert, S. (2016) "Medellín: The City of Eternal Spring", *Geographical Magazine*, Cilt: 87, Sayı: 4, s.1-20. (<https://geographical.co.uk/places/cities/item/1484-the-city-of-eternal-spring>, Erişim: 14.07.2019)
- Holmes, J., Amin Gutiérrez de Pineres, S. (2013) "Medellín's Biblioteca España: Progress in Unlikely Places", *Stability: International Journal of Security & Development*, Cilt: 3, Sayı: 1, s.1-13. (<https://www.stabilityjournal.org/articles/10.5334/sta.cz/>, Erişim: 14.07.2019)
- McGuirk, J. (2014) *Radical Cities: Across Latin America in Search of a New Architecture*, Verso, London/New York.
- McNamara, E. (2009) "Strengthening the community with culture in Medellín through Park-Library San Javier", *Unpublished Thesis*, University College London.
- Morenoff, J.D., Sampson, R.J., Raudenbush, S.W. (2001) "Neighborhood Inequality, Collective Efficacy, and the Spatial Dynamics of Urban Violence", *Criminology*, Cilt: 39, s.520.
- Otis, J. (2014) "Medellin's Makeover", *Latin Trade*, Sayı: Eylül-Ekim, s.70-74.
- Töre, E., Çağlayan Ö. (2018) "Çöküntü Alanlarında Dayanışma Kültürü Arayışı: Kolombiya Medellin Örneği ve İstanbul İçin Çıkarımlar", *Mimar.ist*, Sayı: 61 (Kış), s.84-98.
- Vulliamy, E. (2013) "Medellin, Colombia: Reinventing the World's Most Dangerous City", *The Guardian*, 9 Haziran, (<https://www.theguardian.com/world/2013/jun/09/medellin-colombia-worlds-most-dangerous-city>, Erişim: 14.07.2019)
- URL-1. <https://www.connective-cities.net/en/good-practice-details/gutepraktik/medellins-metrocable/> (Erişim: 14.07.2019)
- URL-2. <https://www.efc.com/efe/english/life/urban-planning-innovation-and-social-inclusion-are-transforming-medellin/50000263-2699517#> (Erişim: 14.07.2019)

- URL-3. <http://www.nomads.usp.br/virus/virus14/?sec=4&item=13&lang=en> (Erişim: 14.07.2019)
- URL-4. <https://archleague.org/article/connective-spaces-and-social-capital-in-medellin-by-jeff-geisinger/> (Erişim: 14.09.2019)
- URL-5. <https://healthymedellin.weebly.com/comuna-13.html> (Erişim: 14.07.2019)
- URL-6. https://www.medellin.gov.co/irj/go/km/docs/pccdesign/SubportalCiudadano_2/PlandeDesarrollo_0_15/ProgramasyProyectos/Shared%20Content/Documentos/2014/BoletinCartaMedelliningles.pdf (Erişim: 14.09.2019)
- URL-7. <https://www.reddebibliotecas.org.co/index.php?q=bibliotecas/parque-biblioteca-presbitero-josé-luis-arroyave-san-javier> (Erişim: 14.09.2019)
- URL-8. https://www.reddebibliotecas.org.co/index.php?q=agendate&name=&field_tipo_de_evento_tid=37&field_tipo_de_p_blico_tid=All (Erişim: 14.09.2019)
- URL-9. <https://healthymedellin.weebly.com/comuna-13.html> (Erişim: 14.09.2019)

'Social Urbanism' as a Strategy: Case of Medellin, Colombia
In this study, the 'social urbanism' approach applied to restore the social values of Colombia, Medellin after its violent period is explained in detail. The study aims to emphasize the social impact of urbanism decisions through an applied example. The study was conducted using a mixed-method consisting of on-site observations, interviews and overlapping of the data obtained from the sources. First, the violent history of the city of Medellin is revealed and second, the principles of 'social urbanism' which accomplished urban interventions in order to reduce the incidents of violence occurring in the city and to restore the citizens' dignity are discussed. In order to do this, cases of accessibility for all and library park projects are explained. As a result, an overall evaluation was made on the positive effects of 'social urbanism' interventions and how transformative this approach is.